

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
POLITIKOS ĮGYVENDINIMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 43, 170, 176, 179,
183, 188 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 3¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU
GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP NR. 17-1328(2); TAIS NR. 17-8136(3))**

2017-12-21 Nr.

Vilnius

Projekto rengėjas. Vidaus reikalų ministerija.

1.Projekto tikslas. Įstatymo projektu siekiama tobulinti ikiteisminio tyrimo procesą, veiksmingai užtikrinti proceso dalyvių teises, užtikrinti žmoniškųjų ir finansinių išteklių racionalų naudojimą.

2.Dabartinė situacija. Ikiteisminio tyrimo įstaigos per metus užregistruoja apie 65 tūkstančius nusikalstamų veikų ir vidutiniškai ištiria apie 54 proc. registruotų nusikalstamų veikų. Vidutinė ikiteisminio tyrimo trukmė 2014 m. buvo 177 dienos, 2015 m. 218 dienų, o 2016 m. – 219,4 dienos. Tokio ilgo ikiteisminio tyrimo trukmės priežastys – ilgai trunkantys objektų tyrimai, ilgai vykdomi teisinės pagalbos prašymai, užtrunkanti pasislėpusių asmenų paieška, pertekliniai, iš esmės formalūs, proceso veiksmai, kuriais ikiteisminiam tyrimui negaunama reikšmingų duomenų.

Iki 2010 m. spalio 1 d. galiojusioje Baudžiamojo proceso kodekso (toliau - BPK) 176 straipsnio 1 dalies redakcijoje jokių konkrečių ikiteisminio tyrimo terminų numatyta nebuvo, pagrįstos ikiteisminio tyrimo trukmės klausimas BPK buvo sureguliuotas remiantis kitų Vakarų Europos valstybių tradicija, atsižvelgiant į protingumo kriterijų. Vėliau BPK 176 straipsnio 1 dalis buvo pakeista, numatant konkrečius ikiteisminio tyrimo terminus, kurie diferencijuojami atsižvelgiant į nusikalstamos veikos, dėl kurios vyksta ikiteisminis tyrimas, sunkumą (nuo 3 iki 9 mėn.). Remiantis BPK 176 straipsnio 2 dalimi, dėl bylos sudėtingumo, didelės apimties ar kitų svarbių aplinkybių numatyti terminai gali būti pratęsimi. Apribojimai ikiteisminio tyrimo termino pratęsimams nėra numatyti. Vis dėlto, jeigu ikiteisminis tyrimas tęsiasi per ilgai, jis gali būti nutrauktas dėl pernelyg ilgos trukmės.

Šiuo metu ikiteisminio tyrimo terminas skaičiuojamas nuo ikiteisminio tyrimo pradėjimo iki galutinio procesinio sprendimo priėmimo. Toks ikiteisminio tyrimo termino skaičiavimas neparodo realių ir aktyvių ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo stadijos. Ikiteisminio tyrimo terminai yra tęsimi ne retai metus ir daugiau, ikiteisminio tyrimo termino skaičiavime neeliminuojamas terminas, per kurį ikiteisminis tyrimas buvo sustabdytas, tai yra nebuvo atliekami aktyvūs procesiniai veiksmai. Dėl šių priežasčių tiksliai apibrėžti ikiteisminio tyrimo terminai neužtikrina ikiteisminio tyrimo greitumo principo įgyvendinimo, jie nėra įtariamąjo ar nukentėjusiojo asmens teisės į greitą procesą garantas, o daugiau – formalumas bei pridėtinės vertės nesukuriantis kontrolės mechanizmas, kurį šiuo metu kompensuoja Informacinė baudžiamojo proceso sistema (e. byla). Be to, reglamentuoti ikiteisminio tyrimo terminai iškreipia nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo prioritetų sistemą – ikiteisminio tyrimo tyrėjo prioritetu tampa mažiau visuomenei pavojingos nusikalstamos veikos, kurioms įstatymas nustato trumpesnius ikiteisminio tyrimo terminus nei sunkiems nusikaltimams.

Įstatyme yra ir kitų nuostatų, nepagrįstai didinančių laiko sąnaudas:

- įpareigojimas proceso dalyvių parodymus užrašyti kiek galima pažodžiui, nors naudojamos techninės priemonės ir proceso veiksmo metu daromi garso ir (ar) vaizdo įrašai,

- neišskiriamas teisme, prokuratūroje, ikiteisminio tyrimo įstaigoje dirbantis proceso metu kviečiamas dalyvauti vertėjas, todėl kiekvienu atveju toks vertėjas turi būti įspėjamas dėl atsakomybės už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą.

3. Projekto esmė. Įstatymo projektu siekiama:

- **atsisakyti formalių ikiteisminio tyrimo terminų nustatymo ir terminų tęsimo**, o proceso dalyvių teises užtikrinti grindžiant bendruoju proceso greitumo principu (ikiteisminio tyrimo terminų laikymosi kontrolės tvarką nustatys generalinis prokuroras),
- **naikinti ikiteisminio tyrimo sustabdymo institutą**, įtvirtinant nuostatą, kad išnaudojus visas galimybes nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį arba surasti įtariamąjį, ir toks asmuo lieka nenustatytas arba nesurastas, paieškos priemonės vykdomos ikiteisminio tyrimo metu ne atliekant aktyvius proceso veiksmus, o išnaudojant informacines technologijas, analizės metodus bei kitas priemones;
- **įteisinti**, kad vertėjais gali būti teismo, prokuratūros ar ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kurie apie atsakomybę už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą būtų įspėjami pagal užimamas pareigas vieną kartą (pvz, priimant į pareigas), **atsisakant perteklinio įstaigos vertėjo įspėjimo prieš kiekvieną ikiteisminio tyrimo veiksmą**;
- įtvirtinti nuostatas, kad tyrimo veiksmo metu **darant garso ir vaizdo įrašą, šis įrašas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro nustatytais atvejais galėtų būti prilyginamas protokolui**.

4. Derinimas. Projektas suderintas su Lietuvos Respublikos generaline prokuratūra, Nacionaline teismų administracija, Teisingumo ministerija, aptartas Vidaus reikalų ministerijos organizuotame suinteresuotų institucijų atstovų pasitarime. Neatsižvelgta į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2017 m. rugsėjo 29 d. išvadoje Nr. NV-2492 pateiktas pastabas, dėl jų teikiama derinimo pažyma.

Teisės grupės išvadosse abejojama projekto tikslingumu, svarstant, kad siekiamų tikslų galima pasiekti ir kitomis priemonėmis, taip pat projekto efektyvumu, nes neįvertintos visos galimos alternatyvos. Teisės grupė iš esmės nepitaria ikiteisminio tyrimo terminų atsisakymui, nes mano, kad atsisakius terminų ir nenustačius konkrečių kriterijų ar reikalavimų, kuriais remiantis turėtų būti sprendžiamas klausimas, ar ikiteisminis tyrimas buvo atliktas per kuo trumpiausią terminą ir nebuvo nepateisinamo vilkinimo, nebus įgyvendintas proceso greitumo principas ir baudžiamojon atsakomybėn traukiamo asmens teisės į proceso užbaigimą per kiek įmanoma trumpiausią laiką.

Vidaus reikalų ministerija argumentuoja, kad įstatyme nustatytas konkretus ikiteisminio tyrimo terminas esminės įtakos proceso grei tumui neturi, o iš esmės tik formalizuoja prokurorinės kontrolės mechanizmą, be to, iš esmės tiek tarptautinėje, tiek nacionalinėje teismų praktikoje neįvardijami konkretūs terminai, apsprendžiantys proceso vilkinimą, o proceso trukmės pagrįstumas kiekvienu atveju vertinamas individualiai, atsižvelgiant į subjektyvų aplinkybių vertinimą.

Projektas **svarstytas Vyriausybės 2017 m. gruodžio 20 d. pasitarime**, pritarta, kad būtų teikiamas Vyriausybės posėdžiui.

5. Atitikimas Vyriausybės programai. Projektas atitinka Vyriausybės programos 224.1. punkte įtvirtintą siekį sutrumpinti ikiteisminio proceso ir teismo nagrinėjimo terminus. Projektas įtrauktas į Vyriausybės pasiūlymus dėl Seimo rudens sesijos darbų programos (numatytas svarstymas Seime gruodžio mėn.)

6. Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome projektą svarstyti **Vyriausybės posėdžio B dalyje**.

Skyriaus patarėja

Aušrina Genienė

Aušrina Genienė, tel. 8 706 63 769, el. p. ausrina.geniene@lr.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Šventaragio g. 2, LT-01510 Vilnius,
tel.: (8 5) 271 7154 / 271 7178, faks. (8 5) 271 8551, el. p. bendrasisd@vrm.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188601464

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 43, 170, 176, 179, 183, 188 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 3¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO

Vykdydama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. gegužės 31 d. pasitarimo protokolo Nr. 22 3 klausimo 2 punktą, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (toliau – Vidaus reikalų ministerija) parengė ir teikia Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 43, 170, 176, 179, 183, 188 straipsnių pakeitimo ir 3¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo pakeitimo projektą (toliau – BPK projektas).

Įstatymo projektu siekiama tobulinti ikiteisminio tyrimo procesą, veiksmingai užtikrinti proceso dalyvių teises, užtikrinti žmogiškųjų ir finansinių išteklių racionalų naudojimą:

- atsisakyti formalų ikiteisminio tyrimo terminų nustatymo ir terminų tęsimo, o proceso dalyvių teises užtikrinti grindžiant bendroju proceso greitumo principu (ikiteisminio tyrimo terminų laikymosi kontrolės tvarką nustatys generalinis prokuroras);

- naikinti ikiteisminio tyrimo sustabdymo institutą, įtvirtinant nuostatą, kad, išnaudojus visas galimybes nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį arba surasti įtariamąjį, ir toks asmuo lieka nenustatytas arba nesurastas, paieškos priemonės vykdomos ikiteisminio tyrimo metu, ne atliekant aktyvius proceso veiksmus, o išnaudojant informacines technologijas, analizės metodus bei kitas priemones;

- įteisinti, kad vertėjais gali būti teismo, prokuratūros ar ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kurie apie atsakomybę už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą būtų įspėjami pagal užimamas pareigas vieną kartą (pvz., priimant į pareigas), atsisakant perteklinio įstaigos vertėjo įspėjimo prieš kiekvieną ikiteisminio tyrimo veiksmą;

- įtvirtinti nuostatas, kad, tyrimo veiksmo metu darant garso ir vaizdo įrašą, šis įrašas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro nustatytais atvejais galėtų būti prilyginamas protokolui.

BPK projektas skelbiamas Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinėje sistemoje, kur pastabas gali teikti visos suinteresuotos institucijos ir visuomenė.

BPK projektas suderintas su Lietuvos Respublikos generaline prokuratūra, Nacionaline teismų administracija ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (suderinta 2017 m. rugpjūčio 28 d. pasitarimo, vykusio Vidaus reikalų ministerijoje, metu).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabos įvertintos derinimo pažymoje (2017 m. lapkričio 29 d. pasitarimo, vykusio Vidaus reikalų ministerijoje, metu projekto nuostatų suderinti nepavyko).

BPK projektą parengė Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Veiklos

analizės ir kontrolės valdyba (viršininkė – Žaneta Rudaitienė, tel. 2717938, el. paštas zaneta.rudaitiene@policija.lt), Vidaus reikalų ministerijos (viceministras – Darius Urbonas) Teisės departamento (direktorė – Irina Urbonė, tel. 271 7189, el. p. irina.urbone@vrm.lt) Teisėkūros ir teisės taikymo skyriaus (vedėja – Indrė Marija Baranauskienė, tel. 271 7105, el. p. indre.baranauskiene@vrm.lt) patarėjas Adomas Puidokas (tel. 271 8838, el. p. adomas.puidokas@vrm.lt).

PRIDEDAMA:

1. Įstatymo pakeitimo projektas, 3 lapai.
2. Lyginamasis variantas, 3 lapai.
3. Aiškinamasis raštas, 7 lapai.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektas, 1 lapas.

Vidaus reikalų ministras

Eimutis Misiūnas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 43, 170, 176, 179,
183, 188 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 3¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU
GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI**

2017 m.

d. Nr.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Pritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 43, 170, 176, 179, 183, 188 straipsnių pakeitimo ir 3¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektui ir pateikti jį Lietuvos Respublikos Seimui.

2. Įgalioti vidaus reikalų ministrą Eimutį Misiūną, o jam negalint dalyvauti – vidaus reikalų viceministrą Darių Urboną atstovauti Lietuvos Respublikos Vyriausybei, svarstant nurodytą įstatymo projektą Lietuvos Respublikos Seime.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras

**LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 43, 170, 176, 179,
183, 188 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 3¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU
GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 43, 170, 176, 179, 183, 188 straipsnių pakeitimo ir 3¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimą paskatino šios priežastys:

Įstatymo projekto rengimą paskatino siekis ieškoti racionalesnių nusikalstamų veikų tyrimo būdų, galimybių efektyviau panaudoti turimus išteklius, atsisakyti formalių procedūrų, nustatyti ikiteisminio tyrimo pareigūno, jo vadovo atsakomybės ribas, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnio nuostatas, įtvirtinančias prokuroro statusą, įvertinti šiuolaikinių technologijų efektyvaus panaudojimo procese galimybes.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1 straipsnio 1 dalis nustato, kad baudžiamojo proceso paskirtis yra ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas. BPK 44 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad byla turi būti išnagrinėta teismo per kuo trumpiausią laiką. Taigi, žiūrint sistemiškai, BPK yra įtvirtintas *proceso greitumo* reikalavimas, kuris taikomas visam procesui (tiek teismo procesui, tiek ikiteisminiam tyrimui, tiek atvejams, kai numatytas konkretus terminas, tiek – kai terminas nenumatytas).

Iki 2010 m. spalio 1 d. galiojusioje BPK 176 straipsnio 1 dalies redakcijoje jokių konkrečių ikiteisminio tyrimo terminų numatyta nebuvo, pagrįstos (priimtinos, tinkamos ir pan.) ikiteisminio tyrimo trukmės klausimas BPK buvo sureguliuotas remiantis kitų Vakarų Europos valstybių tradicija, atsižvelgiant į protingumo kriterijų. Vėliau BPK 176 straipsnio 1 dalis buvo pakeista, numatant konkrečius ikiteisminio tyrimo terminus, kurie diferencijuojami atsižvelgiant į nusikalstamos veikos, dėl kurios vyksta ikiteisminis tyrimas, sunkumą. Remiantis BPK 176 straipsnio 2 dalimi, dėl bylos sudėtingumo, didelės apimties ar kitų svarbių aplinkybių numatyti terminai gali būti pratęsimi. Apribojimai ikiteisminio tyrimo termino pratęsimams nėra numatyti. Vis dėlto, jeigu ikiteisminis tyrimas tęsiasi per ilgai, jis gali būti nutrauktas dėl pernelyg ilgos trukmės, kaip tai yra numatyta BPK 176 straipsnio 3 dalyje ir 215 straipsnyje. Teisė į procesą per protingą, priimtina, įmanomai trumpiausią terminą yra kildinama iš 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio, siekiant garantuoti baudžiamajon atsakomybėn traukiamam asmeniui, kad jo kaltės klausimas būtų sprendžiamas teisingame procese. Europos žmogaus teisių teismas (toliau – EŽTT) savo praktikoje laikosi nuomonės, kad baudžiamajon atsakomybėn traukiamo asmens teisė į bylos nagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką yra realizuojama ne tik teismo nagrinėjimo metu, bet turi būti įgyvendinama viso proceso metu, užtikrinant, kad visas procesas, taip pat tyrimas iki teismo, vyktų per kuo trumpiausius terminus. BPK ir Konvencijoje nėra nustatyta konkrečių kriterijų, kuriais remiantis turėtų būti sprendžiamas klausimas, ar ikiteisminis tyrimas buvo atliktas per kuo trumpiausią terminą ir nebuvo nepateisinamo delsimo. Tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje pernelyg ilga ikiteisminio tyrimo trukmė siejama su kiekvienos konkrečios nusikalstamos veikos ir konkretaus ikiteisminio tyrimo atlikimo aplinkybėmis. Analogiškai ir EŽTT laikosi pozicijos, kad proceso termino priimtinumą turi būti vertinamas ne abstrakčiai, o atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes (EŽTT 2000 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Grauzlys prieš Lietuvą*). Šios nuostatos laikosi ir Lietuvos Aukščiausias Teismas, kuris pasisakydamas apie proceso trukmę (pvz., kasacinėje nutartyje Nr. 2K-390/2009), pabrėžia įtariamųjų atsiradimo ikiteisminiame tyrime laiką, o ne bendrą ikiteisminio tyrimo trukmę. Kaip vienas esminių 2002 m. priimto BPK skirtumų nuo iki tol galiojusio 1961 m. BPK, buvo akcentuojamas ikiteisminio tyrimo terminų reglamentavimo principų pakeitimas: įstatymų leidėjas atsisakė iki tol vyravusios tradicijos ir nenustatė jokių

konkrečių – formaliu laiko tarpu apibrėžtų ikiteisminio tyrimo terminų. BPK nustatyta ikiteisminio tyrimo trukmė daugiau priklausė nuo prokurorų pareigos tinkamai organizuoti ikiteisminį tyrimą per kuo trumpesnę laiko tarpą įvykdymo. BPK kūrėjai ir autoriai dar 2003 metais pabrėžė, kad ilgametė praktika parodė, kad ikiteisminio tyrimo terminų buvimas nedavė daug teigiamų rezultatų, dėl to ir nenustatė konkrečių terminų. Šių dienų patirtis rodo, kad, nors jau 7 metus BPK nustato ikiteisminio tyrimo terminus, tačiau teismus ir toliau pasiekia skundai dėl pernelyg ilgos proceso trukmės. Todėl manytina, kad ikiteisminio tyrimo terminų reglamentavimas tikslų nepasiekė. Ikiteisminio tyrimo įstaigos per metus užregistruoja apie 65 tūkstančius nusikalstamų veikų ir vidutiniškai ištiria apie 54 proc. registruotų nusikalstamų veikų. Vidutinė ikiteisminio tyrimo trukmė 2014 m. buvo 177 dienos, 2015 m. 218 dienų, o 2016 m. – 219,4 dienos. Tokio ilgo ikiteisminio tyrimo trukmės priežastys – ilgai trunkantys objektų tyrimai, ilgai vykdomi teisinės pagalbos prašymai, užtrunkanti pasislėpusių asmenų paieška, pertekliniai, iš esmės formalūs, proceso veiksmai, kuriais ikiteisminiam tyrimui negaunama reikšmingų duomenų.

Šiuo metu galiojanti ikiteisminio tyrimo terminų skaičiavimo metodika nesudaro prielaidų skaičiuoti ikiteisminio tyrimo terminus, tik kai yra atliekami aktyvūs procesiniai veiksmai arba kai nustatomas įtariamasis, padaręs nusikalstamą veiką, ir yra pakankamai duomenų pareikšti tokiam asmeniui įtarimą. Šiuo metu ikiteisminio tyrimo terminas skaičiuojamas nuo ikiteisminio tyrimo pradėjimo iki galutinio procesinio sprendimo priėmimo. Toks ikiteisminio tyrimo termino skaičiavimas neparodo realių ir aktyvių ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo stadijos. Ikiteisminio tyrimo terminai yra tęsiami asmeniui pasislėpus nuo ikiteisminio tyrimo (ne retai metus ir daugiau), pateikus užsienio valstybei teisinės pagalbos prašymą (jo vykdymas užtrunka metus ir daugiau), atliekant objektų tyrimą, ekspertizę ir pan. Pagal šiuo metu nustatytą teisinį reglamentavimą, sustabdžius ikiteisminį tyrimą, kai nenustatytas asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, ir paaiškėjus naujoms aplinkybės atnaujinus ikiteisminį tyrimą, ikiteisminio tyrimo termino skaičiavime neeliminuojamas terminas, per kurį ikiteisminis tyrimas buvo sustabdytas, tai yra nebuvo atliekami aktyvūs procesiniai veiksmai. Dėl išvardytų priežasčių tiksliai apibrėžti ikiteisminio tyrimo terminai neužtikrina BPK numatyto ikiteisminio tyrimo greitumo principo įgyvendinimo, jie nėra įtariamojo ar nukentėjusiojo asmens teisės į greitą procesą garantas, o daugiau – formalumas bei pridėtinės vertės nesukuriantis kontrolės mechanizmas, kurį šiuo metu kompensuoja Informacinė baudžiamojo proceso sistema (e. byla).

Įstatymo projektu siekiama atsisakyti formaliai apibrėžtų ikiteisminio tyrimo terminų. Nepaisant to, BPK ir toliau lieka nuostatos, užtikrinančios proceso dalyvių teises: jei ikiteisminis tyrimas tęsiasi per ilgai, jis gali būti nutrauktas dėl pernelyg ilgos trukmės, kaip tai yra numatyta BPK 176 straipsnio 3 dalyje ir 215 straipsnyje. Taip pat ikiteisminio tyrimo tyrėjui ir prokurorui nustatoma pareiga užtikrinti kuo greitesnį ikiteisminio tyrimo atlikimą, atsisakant nereikalingų biurokratinių procedūrų, kurios neduoda pridėtinės vertės nusikalstamos veikos atskleidimui ir nusikalstamą veiką padariusio asmens nustatymui. Viena iš esminių baudžiamojo proceso įstatymo reikalavimų – greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas – įgyvendinimas tiesiogiai priklauso nuo kuo trumpesnių ir minimaliai formalizuotų ikiteisminio tyrimo sprendimų priėmimo procedūrų.

Pažymėtina, kad vienam ikiteisminį tyrimą atliekančiam pareigūnui per metus vidutiniškai tenka tirti daugiau kaip 60 nusikalstamų veikų, t. y. 1 veikos ištyrimui ir perdavimui galutiniam sprendimui priimti pareigūnas vidutiniškai gali skirti tik 5 dienas (įskaitant savaitgalius ir ne darbo dienas), o prokuroras vidutiniškai vienos nusikalstamos veikos tyrimui organizuoti ir kontroliuoti gali skirti mažiau nei 3 darbo dienas. Tokia ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir prokurorų darbo laiko trukmė ir krūvis yra visiškai nepriimtini ir nepakankami, ypač tiriant sunkius, labai sunkius, sudėtingus grupės asmenų padarytus nusikaltimus, taip pat didelio dėmesio reikalaujančias nusikalstamas veikas, dėl kurių nukentėjo mažamečiai ir nepilnamečiai asmenys, todėl būtina efektyvinti ikiteisminio tyrimo procesą. Be to, BPK 176 straipsnyje reglamentuoti ikiteisminio tyrimo terminai iškreipia nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo prioritetų sistemą – ikiteisminio tyrimo tyrėjo prioritetu tampa mažiau visuomenei pavojingos nusikalstamos veikos, kurioms įstatymas nustato trumpesnius ikiteisminio tyrimo terminus nei sunkiems nusikaltimams.

Vienas iš pagrindinių ikiteisminio tyrimo įstaigų veiklos organizavimo uždavinių – efektyvinti ikiteisminio tyrimo pareigūnų darbą, kryptingai ir racionaliai paskirstyti turimas pajėgas bei, nesant pakankamai išteklių, turimus išteklius nukreipti ir panaudoti taip, kad būtų pasiekti užsibrėžti tikslai, o įstatymo saugomi interesai apginti optimaliausiu būdu. Policija, užregistruojanti apie 95 proc. visų nusikalstamų veikų, atsižvelgdama į kiekvieno ikiteisminio tyrimo reikšmę, padarytos nusikalstamos veikos pobūdį, taip pat vertindama padarytos veikos tyrimo perspektyvą, siekia turimas pajėgas panaudoti maksimaliai proporcingai tikėtiniems rezultatams.

Ikiteisminio tyrimo metu, kai atlikti visi būtini proceso veiksmai, išnaudotos visos proporcingos siektinam rezultatui galimybės nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, tačiau nepavykus tokio asmens nustatyti, neracionalu tęsti formaliai aktyvius proceso veiksmus, kurie iš esmės tik imituoja veiklą. Ikteisminis tyrimas nenustačius nusikalstamą veiką padariusio asmens 2014 m. buvo sustabdytas dėl 26 653, 2015 m. – dėl 25 158, o 2016 m. – dėl 24 618 nusikalstamų veikų. Tokiais atvejais ikiteisminio tyrimo įstaiga turi siekti maksimaliai išnaudoti informacinės technologijas, automatizuotus duomenų rinkimo, paieškos, analizės metodus, panaudodama išteklius pavojingoms nusikalstamoms veikoms ištirti.

Pažymėtina, kad, vadovaujantis BPK 3¹ straipsniu, net ir priėmus procesinį sprendimą sustabdyti ikiteisminį tyrimą (formalizuota ar įprasta tvarka), pareiga atskleisti nusikalstamas veikas neišnyksta. Iš esmės šiuo atveju tiesiog nebeatliekami aktyvūs proceso veiksmai, o įtariamiesiems nustatyti išnaudojamos proaktyvios, neapsiribojančios tik vienu konkrečiu tyrimu priemonės ir metodai. T. y. veiklos prioritetai nukreipiami į kokybišką bei kompleksinį baudžiamojo proceso, kriminalinės žvalgybos, taip pat analizės metodų panaudojimą atskleidžiant nusikalstamas veikas tiek teritoriniu, tiek visos šalies mastu (policijoje realizuota automatinė reguliari paieška informacinėse sistemose ir registruose, nuolatinė kriminogeninės situacijos stebėseną ir metodinis grėsmių vertinimas, kompleksinė sisteminių, teritorijoje paplitusių nusikalstamų veikų analizė, profesionalus iš asmenų gautos informacijos vertinimas ir realizavimas). Taigi, objektyviai vertinant, ikiteisminio tyrimo sustabdymas yra tik tarpinis proceso sprendimas, kurį priėmus nustojamas skaičiuoti BPK įtvirtintas ikiteisminio tyrimo terminas, kol paaiškės naujos aplinkybės.

Ikiteisminio tyrimo sustabdymo institutas jo įtvirtinimo metu turėjo didelę reikšmę veiklos organizavimui: leido objektyviai įvertinti ikiteisminio tyrimo pareigūnų krūvius, statistinį faktiškai (aktyviai) tiriamų nusikalstamų veikų skaičių, atliekamų ikiteisminių tyrimų realius terminus, pajėgų naudojimo efektyvumą ir pan. Šiuo metu, įdiegus Integruotą baudžiamojo proceso informacinę sistemą bei įgyvendinus informacinių sistemų ir duomenų bazių integraciją, iš dalies automatizavus statistinių duomenų rinkimą, atsirado galimybės vykdyti tikslią ikiteisminio tyrimo bylų apskaitą, darbo krūvio ir veiklos intensyvumo įvertinimą bei nuotolinę kontrolę. Dėl šių priežasčių tarpinio proceso sprendimo poreikis tapo nebeaktualus, o tokios procedūros formalizavimas – neracionaliais, sukuriančiais papildomą biurokratinę naštą ikiteisminį tyrimą atliekančiam pareigūnui ir ikiteisminį tyrimą kontroliuojančiam prokurorui veiksmais, neturinčiais įtakos nusikalstamos veikos ištyrimo sėkmei.

Įstatymo projektu siūloma atsisakyti tarpinio proceso sprendimo ir įtvirtinti principinę nuostatą, kad ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus. Ikteisminio tyrimo terminų laikymosi kontrolės tvarką nustatys Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras.

Projektu taip pat siekiama didinti ikiteisminį tyrimą atliekančio pareigūno savarankiškumą, asmeninę atsakomybę už ikiteisminio tyrimo efektyvumą bei kokybę, tikslingai stiprinti tiesioginę pareigūnų kontrolę įstaigos viduje, neginčijant prokuroro prerogatyvos vertinti ikiteisminio tyrimo pareigūno sprendimus, procesinės veiklos pagrįstumą bei teisėtumą. Šiuo metu nustatytas teisinis reglamentavimas sąlygoja tai, kad ikiteisminiuose tyrimuose dėl nepavojingų nusikalstamų veikų, kai išnaudotos visos galimybės nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, tačiau toks asmuo nenustatytas, arba kai paskelbta įtariamojo paieška ir nėra jokių duomenų apie galimą jo buvimą vietą, prokuroro vaidmuo ir dalyvavimas procese tampa formalus, o vykdoma kontrolė praktikoje dažniausiai apsiriboja ikiteisminio tyrimo termino tęsimu. Projekto nuostatomis prokuroro aktyvios kontrolės ir vadovavimo funkcijos numatytos prioritetinėmis, nukreipiamos į sunkių, labai sunkių ir kitų pavojingų nusikalstamų veikų tyrimo kontrolę, o didžioji dalis atsakomybės už ikiteisminio

tyrimo, kai nusikalstamą veiką padaręs asmuo nenustatytas arba paskelbta jo paieška, kokybę ir išsamumą perkeliama būtent ikiteisminio tyrimo įstaigai. Siūlomas reglamentavimas neprieštaraus Konstitucijos 118 straipsnio nuostatomis, nustatančioms, kad tik prokuroras organizuoja ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauja, nes viso proceso metu išlieka galimybė prokurorui organizuoti ir vadovauti tyrimui.

Projekto tikslai ir uždaviniai:

1. Įstatymo projektu siekiama atsisakyti formalių ikiteisminio tyrimo terminų nustatymo, o proceso dalyvių teises užtikrinti grindžiant bendroju proceso greitumo principu, keisti ikiteisminio tyrimo pareigūno ir prokuroro veiksmų reglamentavimą tais atvejais, kai ikiteisminio tyrimo metu nenustatytas nusikalstamą veiką padaręs asmuo. Siūloma atsisakyti formalaus terminų tęsimo (pažymėtina, kad BPK nereglementuoja teismo nagrinėjimo terminų), ikiteisminio tyrimo sustabdymo institutą naikinti, t. y. atsisakyti tarpinio proceso sprendimo, įtvirtinant principinę nuostatą, kad ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per kuo trumpiausius (protingiausius) terminus.

2. Įtvirtinti vertėjo, kuris yra teismo, prokuratūros ar ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojas, atsakomybę pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 235 straipsnį už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą pagal užimamas pareigas, atsisakant perteklinio įstaigos vertėjo įspėjimo prieš kiekvieną ikiteisminio tyrimo veiksmą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Vidaus reikalų ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami įstatymo projekte aptarti klausimai

1. BPK 3¹ straipsnyje yra įtvirtintas ikiteisminio tyrimo sustabdymo nenustačius nusikalstamą veiką padariusio asmens institutas. BPK 3¹ straipsnio 1 dalyje numatyta, jog tais atvejais, kai ikiteisminio tyrimo metu visi reikiami proceso veiksmai atlikti ir išnaudotos visos galimybės nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, tačiau toks asmuo nenustatytas, ikiteisminis tyrimas gali būti sustabdytas. Sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo sustabdymo gali priimti tik prokuroras.

BPK 3¹ straipsnio 2 dalyje reglamentuojama sustabdyto ikiteisminio tyrimo atnaujinimo tvarka. Numatyta, jog, išnykus ikiteisminio tyrimo sustabdymo pagrindams, jis gali būti atnaujinamas. Norint atnaujinti ikiteisminį tyrimą atskiras prokuroro nutarimas nereikalingas, nes ikiteisminis tyrimas atnaujinamas atlikus bent vieną proceso veiksmą.

BPK 170 straipsnio 4 dalies, numatančios tik prokuroro kompetencijai priskirtų sprendimų priėmimą, 2 punkte įtvirtinta prokuroro išimtinė teisė priimti sprendimus dėl ikiteisminio tyrimo sustabdymo.

BPK 176 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus bei terminai detalizuojami pagal nusikalstamos veikos sunkumą.

2. BPK 183 straipsnio 3 dalies ir 188 straipsnio 4 dalies nuostatos įpareigoja proceso dalyvių parodymus užrašyti kiek galima pažodžiui. Praktikoje, kai naudojamos techninės priemonės ir proceso veiksmo metu daromi garso ir (ar) vaizdo įrašai, šių nuostatų pagrindu protokoluose pažodžiui stenografuojama tyrimo veiksmo eiga. Toks veiksmų eigos fiksavimo dubliavimas tiek protokolu, tiek techninių priemonių panaudojimu apsunkina darbą, nepagrįstai didina laiko sąnaudas, baudžiamųjų bylų apimtį ir techninių priemonių panaudojimą daro nepatraukliu.

3. BPK 43 straipsnyje neišskiriamas teisme, prokuratūroje, ikiteisminio tyrimo įstaigoje dirbantis proceso metu kviečiamas dalyvauti vertėjas, todėl kiekvienu atveju toks vertėjas turi būti įspėjamas dėl atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 235 straipsnį už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą.

4. Kokios numatomos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos, naujai reglamentuotų klausimų teigiamos savybės ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Įstatymo projektu siekiama ikiteisminio tyrimo sustabdymo institutą naikinti, įtvirtinant nuostatą, kad, ikiteisminio tyrimo metu išnaudojus visas galimybes nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį arba surasti įtariamąjį, ir toks asmuo lieka nenustatytas arba nesurastas, paieškos priemonės vykdomos ikiteisminio tyrimo metu, neatliekant aktyvių proceso veiksmų, o išnaudojant informacines technologijas, analizės metodus bei kitas priemones.

Atitinkamai BPK 176 straipsnyje siūloma nustatyti, kad ikiteisminis tyrimas visais atvejais turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus, paliekant šiuo metu galiojančią nuostatą dėl prioritetinių tyrimų, kuriuose įtariamieji yra nepilnamečiai arba suimti.

Įstatymo projekte siūlomi pakeitimai leis patobulinti ikiteisminio tyrimo stadijos teisinį reglamentavimą, kas padės efektyvinti baudžiamąjį procesą, veiksmingai užtikrinti proceso dalyvių teises ir užtikrins žmogiškųjų ir finansinių išteklių racionalų naudojimą, juos nukreipiant svarbesnių baudžiamojo proceso klausimų sprendimui, greitesniam reikšmingų sprendimų priėmimui, o ne tarpiniams sprendimams.

2. Siūloma papildyti BPK 43 straipsnį nauja 2 dalimi, numatant, kad vertėju gali būti teismo, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojas. Vertėjai, kurie yra teismo, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, pagal pareigas bus įspėjami dėl atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 235 straipsnį už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą vieną kartą, pavyzdžiui, priimant į pareigas. Vertėjai, kurie nėra teismo, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kiekvienu atveju, kai jie yra kviečiami dalyvauti procese, įspėjami dėl atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 235 straipsnį už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą.

Įgyvendinus minėtą pakeitimą, vertėjas, dirbantis teismo, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigoje, būtų įspėtas pagal užimamas pareigas, atsisakant formalių rašytinių vertėjo įspėjimų prieš kiekvieną proceso veiksmą.

3. Siūloma papildyti BPK 179 straipsnio 1 dalį nuostatomis, nustatančiomis, kad, kai tyrimo veiksmo metu yra daromas garso ir vaizdo įrašas, jis Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras nustatytais atvejais galėtų būti prilyginamas protokolui. Tuo pačiu papildoma BPK 183 straipsnio 3 dalis ir 188 straipsnio 4 dalis, numatant, kad BPK 179 straipsnio 3 dalyje numatytais atvejais liudytojo parodymų fiksavimo reikalavimams taikoma išimtis. Įgyvendinus tokį pasiūlymą ikiteisminio tyrimo įstaigos ir prokuratūra nebūtų apkraunami pertekliniu darbu, rašytine forma fiksuojant duomenis būtų orientuojamasi į tyrimui reikšmingas aplinkybes, techninių priemonių panaudojimas proceso veiksmo metu taptų patrauklesnis, mažėtų proceso laiko sąnaudos, būtų užtikrinta proceso dalyvių teisių apsauga, mažėtų nepagrįstų proceso dalyvių pasisakymų / skundų dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų nešališkumo ar kompetencijos trūkumo, ne visų ar netinkamo parodymų fiksavimo protokoluose ir pan., taip vilkinant teismo nagrinėjimo procesą.

5. Galimos neigiamos priimto įstatymo projekto pasekmės ir, kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymo projektas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projekto įgyvendinimas turės teigiamą įtaką kriminogeninei situacijai ir mažins korupciją. Priimtas Įstatymo projektas sudarys sąlygas efektyvesnei ikiteisminio tyrimo įstaigų ir prokuratūros veiklai, užtikrins žmogiškųjų ir finansinių išteklių racionalų naudojimą, garso ir vaizdo įrašai proceso veiksmo metu didins ikiteisminio tyrimo objektyvumą.

7. Kaip įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokie šios srities teisės aktai tebegalioja ir kokių galiojančių teisės aktų būtina pakeisti ar panaikinti, priėmus teikiamą projektą

Priėmus teikiamą Įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nėra naujai apibrėžtų sąvokų, kurias reikėtų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštaruoja Konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymų lydimųjų aktų, kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys

Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras turės pakoreguoti ikiteisminio tyrimo terminų laikymosi kontrolės tvarką ir nustatyti atvejus, kai proceso veiksmo metu daromas garso ir vaizdo įrašas gali būti prilyginamas protokolui.

12. Kiek biudžeto lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymo įgyvendinimas (pateikiami įvertinimai artimiausiems metams ir tolesnei ateičiai)

Įstatymo įgyvendinimas papildomų biudžeto lėšų nepareikalaus.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų išvadų ir vertinimų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*:

Reikšmingi Įstatymo projekto žodžiai: „prokuroras“, „ikiteisminis tyrimas“, „ikiteisminio tyrimo sustabdymas“, „ikiteisminio tyrimo atnaujinimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 43, 170, 176, 179, 183, 188 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR 3¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMAS**

2017 m. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 3¹ straipsnio pripažinimas netekusiu galios

Pripažinti netekusiu galios 3¹ straipsnį.

2 straipsnis. 43 straipsnio pakeitimas

Papildyti 43 straipsnį 2 dalimi:

„2. Vertėjais gali būti teismų, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kurie pagal pareigas yra įspėti dėl atsakomybės už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą ir ikiteisminio tyrimo metu atskirai neįspėjami. Vertėjai, kurie nėra teismų, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kiekvienu atveju, kai jie yra kviečiami dalyvauti procese, įspėjami dėl atsakomybės už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą.“

3 straipsnis. 170 straipsnio pakeitimas

Pripažinti netekusiu galios 170 straipsnio 4 dalies 2 punktą.

4 straipsnis. 176 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 176 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„176 straipsnis. Ikiteisminio tyrimo trukmė

1. Ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus. Ikiteisminis tyrimas turi būti prioritetas bylose, kuriose įtariamieji yra suimti, taip pat bylose, kuriose įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai.

Generalinio prokuroro nustatyta tvarka prokurorai privalo kontroliuoti, kaip laikomasi šio straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų.

3. Jeigu ikiteisminis tyrimas tęsiasi per ilgai, ikiteisminio tyrimo teisėjas, gavęs įtariamojo ar jo gynėjo skundą, gali priimti šio Kodekso 215 straipsnyje numatytus sprendimus.“

5 straipsnis. 179 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 179 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Atliekant tyrimo veiksmus, rašomi protokolai. Tyrimo veiksmų metu taip pat gali būti fotografuojama, filmuojama, daromas garso ir vaizdo įrašas, daromi pėdsakų atspaudai ir išliejos, sudaromi planai ir schemos bei naudojami kitokie fiksavimo būdai. Kai tyrimo veiksmų metu daromas garso ir vaizdo įrašas, jis Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras nustatytais atvejais gali būti prilyginamas protokolui.“

2. Pakeisti 179 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Nuotraukos, negatyvai, skaitmeninės informacijos laikmenos ir kiti techninių priemonių, išskyrus garso ir vaizdo įrašus, panaudojimo atliekant tyrimo veiksmus rezultatai yra tyrimo veiksmo protokolo priedai.“

6 straipsnis. 183 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 183 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Liudytojo apklausos protokolas surašomas laikantis šio Kodekso 179 straipsnyje numatytų reikalavimų. Jeigu reikia, nurodomi liudytojui užduoti klausimai ir jo atsakymai. Liudytojo asmens duomenys (išskyrus vardą, pavardę ir gimimo metus) saugomi atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo

medžiagos.“

7 straipsnis. 188 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 188 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Įtariamąjo apklausos protokolas surašomas laikantis šio Kodekso 179 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Jeigu reikia, nurodomi įtariamajam užduoti klausimai ir jo atsakymai.“

8 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2018 m. birželio 1 d.
2. Generalinis prokuroras iki šio įstatymo įsigaliojimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 43, 170, 176, 179, 183, 188 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR 3¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMAS

2017 m. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 3¹ straipsnio pripažinimas netekusiu galios

Pripažinti netekusiu galios 3¹ straipsnį.

~~„3¹ straipsnis. Ikiteisminio tyrimo sustabdymas nenustačius nusikalstamą veiką padariusio asmens~~

~~1. Kai ikiteisminio tyrimo metu visi reikiami proceso veiksmai atlikti ir išnaudotos visos galimybės nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, tačiau toks asmuo nenustatytas, ikiteisminis tyrimas prokuroro motyvuotu nutarimu gali būti sustabdytas. Prokuroro nutarimas sustabdyti ikiteisminį tyrimą per septynias dienas nuo nutarimo nuorašo įteikimo nukentėjusiajam ar jo atstovui dienos gali būti skundžiamas šio Kodekso 63 straipsnyje nustatyta tvarka.~~

~~2. Jeigu išnyko šio straipsnio 1 dalyje numatyti pagrindai, ikiteisminis tyrimas atnaujinamas be atskiro nutarimo, atlikus bent vieną proceso veiksmą.~~

~~3. Proceso dalyvių prašymai atlikti šio Kodekso XII ir XIV skyriuose numatytus veiksmus sprendžiami šio Kodekso 178 straipsnyje nustatyta tvarka.“~~

2 straipsnis. 43 straipsnio pakeitimas

Papildyti 43 straipsnį 2 dalimi:

„2. Vertėjais gali būti teismų, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kurie pagal pareigas yra įspėti dėl atsakomybės už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą ir ikiteisminio tyrimo metu atskirai neįspėjami. Vertėjai, kurie nėra teismų, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kiekvienu atveju, kai jie yra kviečiami dalyvauti procese, įspėjami dėl atsakomybės už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą.“

3 straipsnis. 170 straipsnio pakeitimas

Pripažinti netekusiu galios 170 straipsnio 4 dalies 2 punktą.

~~2) dėl ikiteisminio tyrimo sustabdymo;~~

4 straipsnis. 176 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 176 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

~~„176 straipsnis. Ikiteisminio tyrimo terminai trukmė~~

1. Ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus. Ikiteisminis tyrimas turi būti prioritetas bylose, kuriose įtariamieji yra suimti, taip pat bylose, kuriose įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai. bet ne ilgiau kaip:

~~1) dėl baudžiamojo nusižengimo – per tris mėnesius;~~

~~2) dėl nesunkių, apysunkių ir neatsargių nusikaltimų – per šešis mėnesius;~~

~~3) dėl sunkių ir labai sunkių nusikaltimų – per devynis mėnesius.“~~

2. Dėl bylos sudėtingumo, didelės apimties ar kitų svarbių aplinkybių šio straipsnio 1 dalyje numatytus terminus ikiteisminiam tyrimui vadovaujančio prokuroro prašymu gali pratęsti aukštesnysis prokuroras rezoliucija. Ikiteisminis tyrimas turi būti prioritetas bylose, kuriose įtariamieji yra suimti, taip pat bylose, kuriose įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai. Generalinio prokuroro nustatyta tvarka prokurorai privalo kontroliuoti, kaip laikomasi šio straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų.

3. Jeigu ikiteisminis tyrimas tęsiasi per ilgai, ikiteisminio tyrimo teisėjas, gavęs įtariamojo ar jo gynėjo skundą, gali priimti šio Kodekso 215 straipsnyje numatytus sprendimus.“

5 straipsnis. 179 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 179 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Atliekant tyrimo veiksmus, rašomi protokolai. Tyrimo veiksmų metu taip pat gali būti fotografuojama, filmuojama, daromas garso ir vaizdo įrašas, daromi pėdsakų atspaudai ir išliejos, sudaromi planai ir schemos bei naudojami kitokie fiksavimo būdai. **Kai tyrimo veiksmų metu daromas garso ir vaizdo įrašas, jis Lietuvos Respublikos generalinis prokuroro nustatytais atvejais gali būti prilyginamas protokolui.**“

2. Pakeisti 179 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Nuotraukos, negatyvai, skaitmeninės informacijos laikmenos, ~~garso, vaizdo įrašai~~ ir kiti techninių priemonių, **išskyrus garso ir vaizdo įrašus**, panaudojimo atliekant tyrimo veiksmus rezultatai yra tyrimo veiksmo protokolo priedai.“

6 straipsnis. 183 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 183 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Liudytojo apklausos protokolas surašomas laikantis šio Kodekso 179 straipsnyje numatytų reikalavimų. ~~Liudytojo parodymai užrašomi pirmuoju asmeniu ir kiek galima pažodžiui.~~ Jeigu reikia, nurodomi liudytojui užduoti klausimai ir jo atsakymai. Liudytojo asmens duomenys (išskyrus vardą, pavardę ir gimimo metus) saugomi atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo medžiagos.“

7 straipsnis. 188 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 188 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Įtariamojo apklausos protokolas surašomas laikantis šio Kodekso 179 straipsnyje nustatytų reikalavimų. ~~Įtariamojo parodymai protokole užrašomi pirmuoju asmeniu ir kiek galima pažodžiui.~~ Jeigu reikia, nurodomi įtariamajam užduoti klausimai ir jo atsakymai.“

8 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2018 m. birželio 1 d.

2. Generalinis prokuroras iki šio įstatymo įsigaliojimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 43, 170, 176, 179, 183, 188 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 3¹ STRAIPSNIO
PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO
DERINIMO PAŽYMA

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Žyma apie pastabų ir pasiūlymų įvertinimą
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos teisės grupės 2017 m. rugsėjo 29 d. išvada Nr. NV-2492	<p>1. Projekto 4 straipsniu keičiamo BPK 176 straipsnyje atsisakius ikiteisminio tyrimo terminų (toliau – terminai), nuostata, kad ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas <i>per kuo trumpesnius terminus</i> tik atkartoja BPK nuostatas, kurios jau nustatytos. BPK 1 straipsnyje kalbama apie būtinybę <i>greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas</i>, o ir BPK 2 straipsnio nuostata reikalauja, kad ikiteisminį tyrimą atliekantys pareigūnai <i>privalo per trumpiausią laiką atlikti tyrimą ir atskleisti nusikalstamą veiką</i>. Taigi, proceso greitumo principas įpareigoja įstatymų leidėją nustatyti tokį teisinį reglamentavimą, kad procese dalyvaujantiems asmenims būtų aišku, kokie terminai yra pakankami ir pagrįsti kiekvienu konkrečiu atveju. Atsisakius terminų ir nenustačius konkrečių kriterijų, kuriais remiantis turėtų būti sprendžiamas klausimas, ar ikiteisminis tyrimas buvo atliktas per kuo trumpiausią terminą ir nebuvo nepateisinamo vilkinimo (pvz., konkrečios bylos, tyrimo sudėtingumas, baudžiamojon atsakomybėn traukiamo asmens ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuroro, teismo elgesys ir kita), manome, kad nebus įgyvendintas proceso greitumo principas ir baudžiamojon atsakomybėn traukiamo asmens teisės į proceso užbaigimą per kiek įmanoma trumpiausią laiką. Be to, generaliniam prokurorui (siūlome rašyti „Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras“, kaip rašoma kituose BPK straipsniuose) pavedama nustatyti terminų laikymosi kontrolės tvarką, tačiau nenustačius terminų, neaišku, ką reikės kontroliuoti. Terminų kontrolė,</p>	<p>Neatsižvelgta. Pabrėžtina, kad proceso greitumo principo pagrindinė paskirtis – užtikrinti tarptautinėje ir Lietuvos teisėje įtvirtintą kiekvieno asmens teisę į jo bylos išsprendimą per įmanomai trumpiausią laiką, siekiant apsaugoti proceso šalis nuo pernelyg ilgo proceso vilkinimo. Europos žmogaus teisių teismas savo jurisprudencijoje yra nustatęs kriterijus, kuriuos įvertinęs teismas sprendžia, ar nebuvo pažeista ši teisė: tai bylos aplinkybės ir sudėtingumas, pareiškėjo elgesys, valstybės institucijų elgesys ir sprendžiamų klausimų svarba pareiškėjui. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad išvadą dėl konkretaus proceso vilkinimo visada lemia ne izoliuotas atskiros kriterijaus, bet jų visumos vertinimas. Taigi iš esmės tiek tarptautinėje, tiek nacionalinėje teismų praktikoje neįvardijami konkretūs terminai, apsprendžiantys proceso vilkinimą, o proceso trukmės pagrįstumas kiekvienu atveju vertinamas individualiai, atsižvelgiant į subjektyvų aplinkybių vertinimą. Priešingai, vertinant tyrimo trukmės pagrįstumą, šiuo metu BPK nustatytas ikiteisminio tyrimo terminas iš esmės jokios įtakos sprendimui neturi.</p> <p>Remdamasis šia principine nuostata, įstatymų leidėjas, 2003 m. konstruodamas baudžiamąjo proceso sistemą naujajame BPK, 176 straipsnyje įtvirtino proceso greitumo principą, tačiau nenustatė konkrečių ikiteisminio tyrimo terminų, apeliuodamas į prokuroro prerogatyvą užtikrinti proceso atlikimo per kuo trumpiausius terminus kontrolę.</p> <p>2010 m. BPK 176 str. pakeitimus, kuriais įstatyme nustatyti konkretūs terminai, sąlygojusios priežastys, išdėstytos aiškinamajame rašte (2010-05-19 Nr. 2100), yra miglotos, paremtos</p>

<p>taip pat kaip ir BPK 3¹ straipsnyje numatyta prokuroro prerogatyva sustabdyti ikiteisminį tyrimą, tiesiogiai yra susijusi su iš Konstitucijos kylančia prokurorų funkcija organizuoti ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauti, todėl šių įgaliojimų realizavimas negali būti siejamas su reguliavimu įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose, esminiai su kontrole susiję elementai turi būti nustatyti BPK. Keičiamo BPK 176 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad generalinis prokuroras nustato, kaip kontroliuojama, ar laikomasi šio straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų (ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus, jis turi būti prioritetas bylose, kuriose įtariamieji yra suimti, taip pat bylose, kuriose įtariamieji ar nukentėjusieji yra nepilnamečiai), tačiau reikalavimų turinys iš esmės nėra atskleistas.</p>	<p>prielaida, kuri nepagrįsta jokiais statistiniais paskaičiavimais ir objektyviais motyvais: „Dabar galiojančio BPK 176 straipsnio (Ikiteisminio tyrimo terminai) 1 dalyje konkrečių terminų nėra nustatyta, nurodyta tik bendro pobūdžio formuluotė „per trumpiausią laiką“. Tačiau septynerių metų praktika (nuo naujo BPK įsigaliojimo – 2003-05-01) parodė, kad ikiteisminis tyrimas neretai atliekamas nesilaikant BPK 176 straipsnio 1 dalyje nustatyto reikalavimo – ikiteisminį tyrimą atlikti per kuo trumpiausius terminus. To priežastimi galima laikyti ir tai, kad BPK nėra įtvirtinti ikiteisminio tyrimo atlikimo terminai ir pakankama jų laikymosi kontrolė“.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys, kad Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – IRD) iki 2009 m. duomenys apie ikiteisminio tyrimo trukmę apskritai nebuvo kaupiami ir sisteminami. Laikotarpiu nuo 2009 m. iki 2017 m. tyrimo trukmės metodika ne kartą keitėsi, formuojant skirtingas statistines ataskaitas. Dėl šių priežasčių išsamios lyginamosios analizės, kokią įtaką tyrimo trukmei turėjo 2010 m. BPK 176 straipsnio pakeitimas, kuriuo nustatyti konkretūs ikiteisminio tyrimo terminai atsižvelgiant į tiriamos nusikalstamos veikos sunkumą, padaryti neįmanoma. Tačiau, analizuojant IRD kaupiamus duomenis nuo 2009 m., galima palyginti baigtų ikiteisminių tyrimų (išskyrus baigtus BPK 3 str. 1 d. 2 p. ir 212 str. 10 p. pagrindais), kurių trukmė iki 6 mėnesių ir daugiau kaip 2 metai, procentines dalis nuo visų per ataskaitinį laikotarpį baigtų ikiteisminių tyrimų.</p> <p>Pažymėtina, kad ikiteisminių tyrimų, kurių tyrimo trukmė viršijo 2 metus, procentinė dalis nuo visų per ataskaitinį laikotarpį baigtų ikiteisminių tyrimų kito visai nedaug – nuo 3,4 proc. 2009 m. iki 2,6 proc. 2012 m. Aktualesnis rodiklis yra mažos trukmės ikiteisminių tyrimų dalis nuo visų baigtų: 2009 m., ikiteisminiai tyrimai, kurių tyrimo trukmė neviršijo 6 mėn., sudarė 55,4 proc., 2010 m. – 56 proc., 2011 m. – 50 proc., 2012 m. – 49,8 proc. Taigi matyti, kad mažos trukmės tyrimų dalis tendencingai mažėja. Ilgėjančios tyrimo trukmės tendenciją rodo ir paskesnių metų statistiniai duomenys – vidutinė tyrimo trukmė dienomis (IRD kaupiami duomenys tik nuo 2013 m.) nuo 179 dienų 2013 m. pailgėjo iki 216 dienų 2016 m.</p>
--	--

		<p>Taigi galima pagrįstai teigti, kad įstatyme nustatytas konkretus ikiteisminio tyrimo terminas esminės įtakos proceso greitumui neturi, o iš esmės tik formalizuoja prokurorinės kontrolės mechanizmą.</p> <p>Lietuvos Respublikos Vyriausybės Kanceliarijos teisės grupės rašte paminėta, kad terminų kontrolė yra tiesiogiai susijusi su iš Konstitucijos kylančia prokuroro funkcija organizuoti ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauti, todėl šių įgaliojimų realizavimas negali būti siejamas su reguliavimu įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose. Pažymėtina, kad Projektu siūlomais pakeitimais nekvestionuojama prokuroro kontrolė, priešingai – nustatomas privalomumas prokurorui kontroliuoti, kaip laikomasi numatytų reikalavimų, o įgyvendinamaisiais teisės aktais siūloma nustatyti tik šios kontrolės organizacinio pobūdžio procedūras.</p>
	<p>2. Atkreiptinas dėmesys, kad tam tikrais reguliavimo periodais galiojo skirtingos tvarkos dėl aptariamų ikiteisminio tyrimo institutų reglamentavimo, todėl, pereinant nuo vieno reguliavimo prie dereguliavimo, turėtų būti remiamasi išsamia to laiko nuostatų analize, kartu vertinant ir sukeltas pasekmes, priežastis, kodėl tokio reguliavimo buvo atsisakyta. Projekto rengėjai aiškinamajame rašte pasisakydami, kad terminų reglamentavimas tikslų nepasiekė, remiasi 2014-2016 m. statistiniais rodikliais, tačiau turėtų būti lyginama statistika, paremta skirtingų tvarkų taikymu, t. y. iki 2010 m., kuomet nebuvo nustatyti ikiteisminio tyrimo terminai, ir po 2010 m., kuomet terminai buvo įtvirtinti. Teisinio reguliavimo nuostatos, be kita ko, turėtų būti įvertintos Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtinto teisėkūros tikslingumo, proporcingumo ir efektyvumo principų kontekste, pasirenkant tinkamiausią, veiksmingiausią ir ekonomiškiausią būdą pasiekti teisinio reguliavimo tikslams. Atsižvelgiant į tai, kad tam tikros dalies reguliavimas keičiamas iš esmės, turėtų būti atliktas ir išsamus numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas, kadangi tai atlikti įpareigoja Teisėkūros</p>	<p>Neatsižvelgta. Iš dalies argumentuota atsakant į ankstesnę institucijos pastabą.</p> <p>Vertinant teigiamą įtaką, pažymėtina, kad, atsisakius formalių procedūrinių nuostatų, bus patobulintas ikiteisminio tyrimo stadijos teisinis reglamentavimas. Atsisakius tarpinio sprendimo, kuriuo ikiteisminis tyrimas nėra baigiamas ir pareiga atskleisti nusikalstamą veiką ikiteisminio tyrimo įstaigai neišnyksta, leis veiksmingai užtikrinti proceso dalyvių teises ir užtikrins žmoniškųjų ir finansinių išteklių racionalų naudojimą, juos nukreipiant svarbesnių baudžiamojo proceso klausimų sprendimui, greitesniam reikšmingų sprendimų priėmimui, ir turės teigiamos įtakos baudžiamojo proceso efektyvumui.</p> <p>Ikiteisminio tyrimo terminų, kurie susieti su nusikalstamos veikos sunkumu, atsisakymas sudarys prielaidas pajėgas nukreipti į pavojingiausių nusikalstamų veikų tyrimą, kai operatyvus duomenų surinkimas yra lemtingas proceso sėkmingai baigčiai, taip pat neleis piktnaudžiauti BPK apibrėžtu terminu, kai objektyviai tyrimas gali būti baigiamas per trumpesnius terminus. Šie kriterijai vertintini kaip neginčytinai teigiama Projekto įtaka.</p> <p>Pabrėžtina, kad visi Projektu siūlomi pakeitimai yra orientuoti į baudžiamojo proceso perteklinių procedūrų atsisakymą bei paties proceso optimizavimą, todėl siūlymų įgyvendinimo efektyvumas</p>

	<p>pagrindų įstatymas (kartu žr. 6 pastabą). Taigi, manome, kad turi būti išsamiau atskleista teigiama ir neigiama Projekto įtaka, nes nenurodyta, kokia teigiama įtaka bus kriminogeninei situacijai, kaip pasireikš korupcijos mažėjimas, kokios bus sudarytos sąlygos efektyvesnei ikiteisminio tyrimo įstaigų ir prokuratūros veiklai ir pan. Įvertinus aprašytą Projekto teigiamą poveikį, abejojame Projekto tikslingumu, nes manome, kad siekiamų tikslų galima pasiekti ir kitomis priemonėmis, Projekto efektyvumu, nes neįvertintos visos galimos alternatyvos ir pan.</p>	<p>turės teigiamos įtakos ne tik teisėsaugos institucijų išteklių panaudojimo racionalumui, bet ir ikiteisminio tyrimo kokybei.</p>
	<p>3. Sisteminė nuostatų analizė, taip pat suinteresuotų institucijų derinimo metu išreikštos abejonės suponuoja mintį, kad siūlomi pakeitimai dėl tam tikrų BPK įtvirtintų ikiteisminio tyrimo institutų atsisakymo turėtų būti įvertinti platesniame praktikų ir teisės mokslininkų rate. Atsižvelgiant į tai, kad teisingumo ministras yra sudaręs Baudžiamojo proceso kodekso priežiūros komitetą, siūlome, bendradarbiaujant su Teisingumo ministerija, minėtam komitetui pateikti svarstyti siūlomus pakeitimus.</p>	<p>Neatsižvelgta. Projektas suderintas su Teisingumo ministerija, todėl papildomai derinti su Teisingumo ministro sudarytu komitetu netikslinga.</p>
	<p>4. Projekto 2 straipsnyje keičiamo BPK 43 straipsnio 2 dalyje siūloma nustatyti, kad „vertėjai, kurie nėra teismų, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kiekvienu atveju, kai jie yra kviečiami dalyvauti procese, įspėjami dėl atsakomybės už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą“, tačiau nėra apibrėžta, koks šios normos santykis su BPK 263 straipsnio 1 dalies nuostata (prireikus ir kitomis BPK nuostatomis, apibrėžiančiomis vertėjo padėtį procese), kad „teismo posėdžio pirmininkas įspėja vertėją dėl šio Kodekso 163 straipsnyje numatytos atsakomybės už atsisakymą be svarbių priežasčių atlikti savo pareigą ir dėl atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 235 straipsnį už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą“. Minėtos nuostatos tikslintinos. Be to, pastebėtina, kad BPK 43</p>	<p>Neatsižvelgta. Siūlomo PBK 43 straipsnio pakeitimo santykis su BPK 263 straipsnio nuostata yra apibrėžtas atskiriant dvi baudžiamojo proceso stadijas – ikiteisminį tyrimą ir teisminį nagrinėjimą. Projektu keičiamo 43 straipsnio nuostatos, kad vertėjas pakartotinai neįspėjamas, taikomos tik ikiteisminio tyrimo stadijoje. Sutiktina atsisakyti siūlomų minėto straipsnio pakeitimų, jei bus pritarta Seime svarstomam Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 3¹, 43, 214, 220 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIII-P-381.</p>

	<p>straipsnio 2 dalies pirmas sakiny (,vertėjais gali būti teismų, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kurie pagal pareigas yra įspėti dėl atsakomybės už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą ir ikiteisminio tyrimo metu atskirai neįspėjami“) koreguotinas loginiu aspektu, nes, viena vertus, dėstoma, kas gali būti vertėjais, kita vertus, pasakoma, kokie veiksmai procese tokiais atvejais jiems netaikomi. Vertinant aptariamą BPK 43 straipsnio nuostatą, kartu pažymėtina, kad ji savo turiniu iš esmės yra tapati reguliavimui, siūlomam Seime svarstomame Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 3¹, 43, 214, 220 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte Nr. XIII-381.</p>	
	<p>6. Atsižvelgiant į tai, kad Projekto aiškinamajame rašte kai kurie BPK atliekami pakeitimai nepagrįsti arba neatitinka šių pakeitimų turinio esmės, neįmanoma įvertinti jų pagrįstumo ir proporcingumo keliamiems tikslams. Pirmą, Projekto aiškinamojo rašto 4 punkte nurodyta, kad Projekte siekiama ikiteisminio tyrimo sustabdymo institutą naikinti, <i>įtvirtinant nuostatą</i>, kad, ikiteisminio tyrimo metu išnaudojus visas galimybes nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį arba <i>surasti įtariamąjį</i>, ir toks asmuo lieka nenustatytas arba <i>nesurastas</i>, paieškos priemonės vykdomos ikiteisminio tyrimo metu, neatliekant aktyvių proceso veiksmų, o išnaudojant informacines technologijas, analizės metodus bei kitas priemones. Tačiau ši nuostata neįtvirtinama (jei pakanka galiojančio BPK reguliavimo, turėtų būti aiškiai tai nurodoma), o ir BPK 3¹ straipsnis taikomas tik jei nusikalstamą veiką padaręs asmuo nenustatytas (apie tai, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo nesurastas šis straipsnis nenustato). Antra, dėl BPK 183 ir 188 straipsnių pakeitimų (Projekto 6 ir 7 straipsniai) – Projekto aiškinamojo rašto 4 punkte apibūdinami pakeitimai neatitinka daromų pakeitimų esmės, todėl, manome kad</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Atsižvelgiant į pastabos dalį, siūloma papildyti aiškinamąjį raštą ir nurodyti, kad, naikinant BPK 3¹ straipsnyje įtvirtintą stabdymo institutą, pakanka galiojančio BPK reguliavimo, kuriuo įtvirtinta pareiga atskleisti nusikalstamą veiką, taip pat pataisyti aiškinamojo rašto 4 punktą dėl BPK 183 ir 188 straipsnių siūlomų pakeitimų esmės.</p> <p>Dėl pastabos antrosios dalies pasakytina, kad siūlomi BPK 183 ir 188 straipsnių pakeitimai betarpiškai koreliuoja su siūlomu 179 straipsnio pakeitimu. Šiais pakeitimais siekiama numatyti alternatyvų ikiteisminiam tyrimui reikšmingų duomenų fiksavimo būdą, atsisakant rašytinio protokolo. Šiuo atveju galiojanti 179 straipsnio nuostata „Kai tyrimo veiksmų metu daromas garso ir vaizdo įrašas, jis gali būti prilyginamas protokolui“ bei 183 ir 188 straipsnių nuostatos „parodymai protokole užrašomi pirmuoju asmeniu ir kiek galima pažodžiui“ prieštarautų viena kitai, užkirstų kelią tinkamam įgyvendinimui.</p>

	nuostatos, kad parodymai protokole užrašomi pirmuoju asmeniu ir kiek galima pažodžiui, neturėtų būti atsisakoma.	
	10. Atsižvelgdami į tai, kad Projekto nuostatos susiję su nusikalstamų veikų tyrimu, manome, kad turėtų būti atliktas Projekto antikorupcinis vertinimas, įgyvendinant Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 15 punkto nuostatas.	Neatsižvelgta. Atsižvelgiant į tai, kad teisinis reguliavimas nėra keičiamas iš esmės, projekto antikorupcinis vertinimas netikslingas.

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ**

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 43, 170, 176,
179, 183, 188 STRAIPSNŲ PAKEITIMO IR 3¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU
GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO
(toliau – Projektas)
(TAP-17-1327(2), 17-1328(2); TAIS NR. 17-8136(3), 17-8137(3))**

2017-12-13 Nr. NV-3205
Vilnius

Įvertinę Projekto, patikslinto pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2017 m. rugsėjo 29 d. išvadoje Nr. NV-2492 pateiktas pastabas, atitiktį įstatymams ir teisės technikos reikalavimams, pakartotinai teikiame

Šias esmines pastabas:

1. Projekto 4 straipsniu keičiamo Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 176 straipsnyje *atsisakius ikiteisminio tyrimo terminų ir įstatyme nenustačius konkrečių kriterijų ar reikalavimų*, kuriais remiantis turi būti sprendžiamas klausimas, kad ikiteisminis tyrimas atliekamas per kuo trumpiausią laiką, gali būti neužtikrintas operatyvus ikiteisminio tyrimo atlikimas ir neįgyvendintas baudžiamojo proceso greitumo principas, o tuo pačiu gali būti sudaryta galimybė pažeisti baudžiamajon atsakomybėn traukiamo asmens ir kitų procese dalyvaujančių asmenų teisę į tinkamą teisinį procesą, kuris turi būti atliktas per kiek įmanoma trumpiausią laiką. Generaliniam prokurorui (siūlome rašyti „Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras“, suvienodinant su kitais BPK str.) pavedama nustatyti reikalavimų laikymosi kontrolės tvarką, tačiau įstatyme nenustačius šių reikalavimų turinio, neaišku, ką reikės nustatyti šioje kontrolės tvarkoje, kuri galės nustatyti tik reikalavimų laikymosi procedūras, bet ne pačius reikalavimus. Terminų kontrolė, taip pat kaip ir BPK 3¹ straipsnyje numatyta prokuroro prerogatyva sustabdyti ikiteisminį tyrimą, tiesiogiai yra susijusi su iš Konstitucijos kylančia prokurorų funkcija organizuoti ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauti, todėl šių įgaliojimų realizavimas negali būti siejamas su reguliavimu įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose, *esminiai su kontrole susiję elementai turi būti nustatyti įstatyme*.

2. Konstitucinis Teismas ne kartą yra vertinęs įstatymo ir jo įgyvendinamojo teisės akto tarpusavio santykių problemas, pvz., 1994 m. sausio 19 d. nutarime jis pažymėjo, kad įgyvendinamuoju teisės aktu yra *realizuojamos įstatymo normos*, tačiau toks teisės aktas *negali pakeisti paties įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios savo galia konkuruotų su įstatymo normomis*. Šiame kontekste vertintina Projekto 5 straipsniu keičiamo BPK 179 straipsnio 1 dalies nuostata, kad kai tyrimo veiksmų metu daromas garso ir vaizdo įrašas, jis *generalinio prokuroro nustatytais atvejais* gali būti *prilyginamas* protokolui, t. y. generalinis prokuroras įgaliojamas nustatyti bendro pobūdžio normą. Taigi, šie atvejai turi būti nustatyta BPK, o atsižvelgiant į tai, kad garso ir vaizdo įrašas prilyginamas protokolui, jo turinys, reikalavimai ir kita turėtų sutapti su protokolui keliamais reikalavimais, todėl irgi turėtų būti nustatyti BPK (kaip ir protokolo).

Pakartotinai atkreipiame dėmesį, kad siūlomas teisinis reguliavimas neįvertintas sistemiškai, t. y. turėtų būti įvertintas ne tik kitų BPK straipsnių, kuriuose minimas garso ir vaizdo įrašas (pvz., BPK 181 str. 6 d. 4 p. garso ir vaizdo įrašai nurodyti kaip protokolų priedai, BPK 190

str. 5 d.), bet ir Administracinių nusižengimų kodekso 594 ir kitų straipsnių, nustatančių garso ir vaizdo įrašą kaip protokolo priedą, keitimo poreikis arba pagrįsta, kodėl baudžiamajame procese ir administraciniame procese protokolui bei garso ir vaizdo įrašui gali būti keliami skirtingi reikalavimai (traktuojami skirtingai). Manome, kad siūlomas teisinis reguliavimas yra neproporcingas, nes baudžiamajame procese, kuris sukelia sunkesnes nei administracinis procesas teisinės pasekmės (skiriama griežčiausia valstybės prievartos priemonė – kriminalinė bausmė, įgyjamas teistumas) nustatoma galimybė neapibrėžtais įstatyme atvejais atsisakyti protokolo rašymo ir tyrimo veiksmus fiksuoti tik garso ir vaizdo įrašė.

Kitas redakcines ir teisės technikos pastabas:

3. Projekto 2 straipsnyje keičiamo BPK 43 straipsnio 2 dalyje siūlomas neaiškus teisinis reguliavimas: *vertinant BPK sistemiškumo požiūriu*, BPK 43 straipsnis turi nustatyti tik bendras nuostatas (dėstomas BPK II skyriuje, nustatančiame pagrindines BPK sąvokas), tačiau BPK 43 straipsnio 2 dalies pirmasis sakiny s nustato vertėjų dalyvavimą *ikiteisminiame tyrime*, o antrasis – visame *proces*e; o nuostata, kad „vertėjai, kurie nėra teismų, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigos darbuotojai, kiekvienu atveju, kai jie yra kviečiami dalyvauti procese, įspėjami dėl atsakomybės už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą“ yra ne tik perteklinė, bet ir konkuruoja su BPK 263 straipsnio 1 dalies nuostata, kad „teismo posėdžio pirmininkas įspėja vertėją dėl šio Kodekso 163 straipsnyje numatytos atsakomybės už atsisakymą be svarbių priežasčių atlikti savo pareigą ir dėl atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 235 straipsnį už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą“. Be to, vadovaujantis Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų Teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298, 89.4 papunkčiu, Projekto 2 straipsniu keičiamo BPK 43 straipsnio buvusi vienintelė straipsnio dalis turi būti pažymėta skaitmeniu „1“ ir visas straipsnis kartu su pavadinimu išdėstomas naujai.

4. Projekto 4 straipsnyje keičiamo BPK 176 straipsnio 1 dalyje *atsisakius ikiteisminio tyrimo terminų*, nuostata, kad „per kuo trumpiausius terminus“ yra ne tik perteklinė BPK 1 ir 2 straipsnių nuostatoms („greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas“, „per trumpiausią laiką būtų atliktas tyrimas ir atskleista nusikalstama veika“), bet laikytina kaip vertinamojo pobūdžio, nesukurianti jokios pridėtinės vertės nuostata. Taip pat šiame straipsnyje keičiamo BPK 176 straipsnio 2 dalis turi būti sunumeruota.

5. Projekto 8 straipsnyje nurodyta, kad generalinis prokuroras iki šio įstatymo įsigaliojimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad turės būti keičiami ir kiti teisės aktai, pvz., Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. spalio 31 d. įsakymas Nr. 1V-776 „Dėl Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. 1V-264 „Dėl Nusikalstamų veikų žinybinio registro objektų pagrindinių statistinių rodiklių apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“ ir kiti. Atsižvelgdami į tai, siūlome tikslinti Projekto 8 straipsnį ir Projekto aiškinamojo rašto 11 punktą (taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nurodyti ne visi generalinio prokuroro įsakymai, kuriuos reikės keisti, pvz., turės būti keičiami generalinio prokuroro 2013 m. vasario 27 d. įsakymas Nr. I-58, 2004 m. vasario 25 d. įsakymas Nr. I-40, 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. I-288 ir kiti).

